

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY INFORMUJE

Ročník VIII.

č. 9 (90)

Pripravil Ivan GAJDIČIAR

Po prvýkrát sme do problematiky vysťahovalectva načreli na tomto mieste pred šiestimi rokmi, presnejšie v augustovom čísle z roku 2000. Pre článok „Je farbenie skla výmyslom Kysučanov“, sme použili podtitul „Putovanie našich predkov za chlebom“. V marci roku 2001 sme uverejnili článok s týmto názvom, aby sme informovali o odchode 80 rodín z Turzovky do Čalovca, do osady Violín v roku 1918, kde podnes žijú ich potomkovia. Teraz sa na celú problematiku v článku nášho historika pozrieme zo širšieho hľadiska a načrieme ešte hlbšie do histórie.

ZA CHLEBOM NA DOLNÚ ZEM

V priebehu 17. a 18. storočia dochádza v Uhorsku k zvýšeniu poddanských povinností a tým pádom k neúmerne zaťaženiu poddanych. Táto situácia sa samozrejme, dramatickejšie premietla do chudobnejších stolic. So sťažnosťami poddanych na ich biedu a ťažké postavenie sa stretávame už od polovice 17. stor. Niekedy sa poddaní rozhodli riešiť svoju bezútešnú situáciu útekem. Taký prípad máme doložený aj v Turzovke v roku 1719. V jednom spise sa hovorí, že **Kubo Segeč a Ondrej Vilaškulín odišli, kvôli svojej chudobe na Moravu.**

Počas 18. stor. sťažností pribúdalo a začiatkom 19. storočia bola hospodárska a sociálna situácia poddanych, neznesiteľná. **Už koncom 18. storočia podali obyvatelia Turzovky, Olešnej a Podvysokej sťažnosť na svojho zemepána Trenčianskej stolici pre nerešpektovanie tereziánskeho urbára a pre neúmerne roboty.** Na svojich zemepánov sa sťažovali Trenčianskej stolici aj obyvatelia iných kysuckých obcí.

V roku 1831 došlo v Uhorsku k vypuknutiu epidémie cholery (v Turzovke tejto chorobe podľahlo v mesiacoch júl – september **420 osôb**). Nasledujúce neúrody zvyšovali nespokojnosť obyvateľstva. Na viacerých miestach Slovenska dochádzalo v I. pol. 19. stor. k vzburám a napätie rástlo aj odmietnutím nových urbáriálnych zákonov kráľom v roku 1834. Situácia nebola iná ani na Kysuciach.

V októbri 1834 sa rozšírili falošné správy o tom, že na opustené usadlosti v južných stolicach Uhorska sa hľadajú osadníci. Na základe týchto fám sa cez Pešť pustilo množstvo

poddaných z Bratislavskej, Nitrianskej, Trenčianskej, Tekovskej či iných stolic, hľadať šťastie na Dolnú zem. V južných stolicach síce boli opustené usadlosti, no nie v takom počte, aby boli schopné prijať také množstvo ľudí. Navyiac, niektorí podnikavci, ktorí chceli zarobiť na cudzom nešťastí, začali organizovať nábor poddanych v severných stolicach za poplatok a sľubovali im, že na novom území budú oslobodení od poddanských bremien na 6 rokov, dostanú dom, ťažný dobytok apod. Samozrejme, že išlo o podvod. Ale napriek tomu, boli mnohí ochotní vysťahovať sa. Po príchode na juh však boli veľmi sklamaní, niektorí sa tam snažili zamestnať, iní sa radšej vrátili. **14. mája 1835** hovorí jedna správa o hromadnom sťahovaní sa poddanych z Trenčianskej stolice, zväčša z Budatínskeho panstva grófy Čákyovej. Za dva týždne prešlo Pešťou asi 800 osôb, dospelých aj detí. Trenčianska stolica predložila 27. júla miestodržiteľskej rade hlásenie komisií, ktoré mali vyšetriť príčiny hromadného sťahovania. **Najviac boli migračným hnutím zasiahnuté obce Turzovka, Olešná, Podvysoká, Vysoká a Dlhé Pole.** Turzovka bola v tom čase značne preľudnená, **v roku 1828 tu bolo 964 domov a žilo tu 6569 obyvateľov.** Komisia uvádza ako príčinu pauperizáciu horských obcí, najmä v tom, že tieto obce, žijúce kedysi najmä z obchodu s drevom, stratili obživu v dôsledku ubúdania stavebného dreva a pre neúrodnosť pôdy. Živelné pohromy a niekoľko rokov opakujúca sa neúroda prispeli k tomu, že obyvatelia si volili vysťahovanie. **V roku 1838 z Turzovky odišlo 70, z Vysokaj 9, z Podvy-**

sokej 4, z Olešnej 20 a z Dlhého Poľa 8 rodín. Mnohým ďalším v tom zabránili zemepáni. Hlásenie o vysťahovalectve zo strečianskeho panstva sa týkalo obcí Skalité, Čierne, Svrčinovec, Raková, Zákopčie, Krásno, Zborov, Horelica, Čadca. Z obcí Budatínskeho panstva Ochodnice, Nesluše, Veľkej Diviny, Rudinskej, Kys. Lieskovca, Lodna, Povinej, z Tepličského panstva Klubiny, Starej Bystrice, Novej Bystrice, Riečnice a Radostky. **Obyvatelstvo týchto obcí sa sťahovalo najmä do troch banátskych stolic Krašovskej, Torontálskej a Temešskej (tieto ležali na západe dnešného Rumunska).** Príčiny vysťahovania hlásenia zhrňovali nasledovne: preľudnené oblasti, úplne rozdrobené poddanské usadlosti a s tým súvisiaci nedostatok pôdy, neúroda a živelné pohromy, neschopnosť plniť zemepánske a štátne bremená pre vlastnú chudobu. Veľká nespravodlivosť bola aj v nerovnomernom rozvrhnutí štátnych daní medzi jednotlivými stolicami. Všetky tieto príčiny viedli obyvateľstvo k vysťahovaniu, v ktorom videli jediné východisko zo svojej biedy. No ich očakávania sa naplnili iba málokedy.

Mgr. DRAHOMÍR VELIČKA

POTEŠILO NÁS

že každoročne udeľované vyznamenania – Cena mesta Turzovka a ostatných ocenení sa ani teraz nezaobišla bez účasti našich členov, v tomto roku boli vyznamenaní **Mgr. Pavol Kužma, Gernátovci, Mgr. art. Ondrej Zimka ml. (Ondrej IV), Mgr. Stanka Čermáková – Hrtánková, JUDr. Peter Dlhopolček,** a že dostali ocenenia aj tí, čo nie sú členmi Spolku, ale ich vyznamenanie sme navrhli (**PhDr. František Korený, Helena Čertotová**)

že kladné hodnotenie Turzovského leta 2006, 35. Beskydských slávností a 3. Svetového stretnutia neobišlo ani náš Spolok, ktorý bol spoluorganizátorom týchto podujatí a do bohatého programu prispel aj viacerými vlastnými aktivitami

že sme od Mesta Turzovka a Kultúrneho a spoločenského strediska za náš podiel na týchto podujatiach dostali v týchto dňoch aj písomné poďakovanie.



Ilustračné foto z výročnej schôdze. Foto: Ivan.Gajdičiar j.r.

VYBRALI SME ZO ZÁPISNICE

V sobotu 19. augusta 2006 zasadal najvyšší orgán Spolku priateľov Turzovky – konala sa jeho výročná členská schôdza. Schválila predložené správy o činnosti a o hospodárení, spolu so správou revíznej komisie. Súhlasila s tým, aby sa vlni prijatý štatút o udeľovaní štipendia uplatnil v rozsahu určenom jeho výkonným výborom aj v školskom roku 2006 – 2007. Bol prijatý termín IV. Svetového stretnutia Turzovčanov a ich potomkov na august 2010 z príležitosti 430. výročia prvej písomnej zmienky o osídlení Turzovky.

Členská schôdza v tejto súvislosti doplnila plán činnosti Spolku o nové aktivity do tohto termínu. Z neho vyberáme:

- vydanie záverečného dielu trilógie o Turzovke pod názvom KORENE, resp. reedíciu jestvujúcej monografie Turzovka
- priebežná publicistická činnosť a prezentácie aktivít svojich členov
- iniciálna činnosť Spolku pri budovaní Turzovky ako kultúrneho centra regiónu
- inštalácia horizontálnej plastiky Ondreja Zimku. ml. v budovanej centrálnej mestskej zóne
- inštalácia umeleckej plastiky do parku pred KD s dotvorením fontány
- zhromažďovanie archíválií a predmetov do expozície budúceho mestského múzea
- zamýšľané stavebné akcie a výhľadové programy zostávajú v platnosti tak, ako boli doposiaľ prezentované
- usporadúvanie plenérov ľudových rezbárov s následným dotváraním oddychových zón mesta
- podpora využívania jestvujúcich objektov CMZ – detský hrad, malá scéna, areál športu a oddychu
- postavenie Valibuka pred TDF a spoluúčasť na dotvorení tohto priestoru
- postavenie Kyšlaka (štylizovanej rozhladne) v priestore Bukoviny a dotvorenie

priestoru pre pobyt a oddych turistov

Výročná schôdza uložila svojmu Výkonnému výboru organizačne a finančne sa podieľať na všetkých významných kultúrnych, spoločenských a športových akciách konaných v rokoch do IV. SST ako i na jeho technickom a materiálnom zabezpečení.

Na funkčné obdobie štyroch rokov – do konania IV. Svetového stretnutia Turzovčanov a ich potomkov zvolila za prezidenta Spolku **Ivana Gajdičiara st.**

Za viceprezidentku Spolku zvolila **Ing. Emíliu Dlhopolčekovú,** za hospodára Spolku **Annu Štefákovú,** zástavníkom sa stal **PaedDr. Jaroslav Velička,** trubačom **Bartolomej Gernát.** Ďalšími členmi Výkonného výboru sa stali **Ladislav Stolárik a Ing. Jozef Hanzel.**

V nasledujúcich štyroch rokoch bude pracovať aj revíznia komisia Spolku v zložení **Alexander Ježik st., Ing. Vladimír Dlhopolček a Ján Mudrik.**

Výročná členská schôdza všetkými hlasmi schválila prihlášku a prijala za svojho člena prezidenta Slovenskej republiky **Ivana Gašparoviča** a prideliť mu registračné číslo 0174.

UPOZORNENIE PRE ŠTUDENTOV

Spolok priateľov Turzovky bude aj v tomto školskom roku poskytovať celoročné štipendium v mesačných splátkach vo výške 1 000.- Sk.

Okrem toho poskytne aj jednorazové štipendium v hmotnej núdzi študenta, alebo v prípadoch osobitného zreteľa, do výšky 5 000.- Sk. Pod tým sa rozumie:

- a) reprezentácia SR v oblasti vedy, umenia a športu
- b) dlhodobá choroba, alebo smrť žiadateľa rodiny
- c) živelná pohroma, ktorá postihne rodinu uchádzača

O štipendium môže požiadať ktorýkoľvek občan SR, študujúci na vysokej škole v SR, alebo v zahraničí, na doktorandskom štúdiu, pochádzajúci z Turzovky, s trvalým pobytom v Turzovke, resp. s členským vzťahom k Spolku priateľov Turzovky.

Štipendium sa udeľuje na základe písomnej žiadosti žiadateľa o štipendium, žiadosť musí obsahovať:

- a) meno a priezvisko
- b) dátum narodenia, rodné číslo
- c) trvalé (prechodné) bydlisko
- d) názov vysokej školy
- e) študijné zameranie
- f) dosahované študijné výsledky (dokladovať)
- g) súhlas so spracovaním osobných údajov
- h) podpis
- i) termín podania žiadosti
- j) stručné zdôvodnenie žiadosti.

Žiadosť o udeľenie štipendia treba podať do 15. septembra 2006, žiadosť o jednorazové štipendium kedykoľvek v priebehu roka. Žiadosť je potrebné poslať doporučenou zásielkou, resp. odovzdať osobne v kancelárii Spolku.

O priznaní štipendia rozhoduje Výkonný výbor Spolku v termíne do 22. septembra 2006 a o výsledku informuje všetkých uchádzačov do konca septembra.

Štatút o udeľovaní štipendia je k nahliadnutiu v kancelárii Spolku (Konzerváreň) a v štúdiu Turzovskej televízie (Mestský úrad)

BLAHOŽELÁME

V tomto mesiaci oslavia okrúhle a polokrúhle životné jubileum títo členovia Spolku



EVA GERNÁTOVÁ
Turzovka

MUDr. EVA DLHOPOLČEKOVÁ
Banská Bystrica

Želáme im všetko najlepšie, hlavne pevné zdravie, veľa šťastia, spokojnosti, pohody a mnoho pracovných i osobných úspechov.